

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Філологічного факультету ЗНУ

І. С. Бондаренко

серпень 2024 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКИЙ МОВНИЙ ЕТИКЕТ

підготовки бакалавра
заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

ВИКЛАДАЧ: Сабліна Світлана Володимирівна, к.філол.н., доцент, доцент
кафедри української мови

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри української мови

Протокол № 1 від 29го серпня 2024 р.
Завідувач кафедри української мови
[Signature] Р.О. Христіанінова

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
[Signature] А. Ф. Курінна

2024 рік

Зв'язок з викладачем: *Сабліна Світлана Володимирівна*

E-mail: *sablina_sv@meta.ua*

Сезн ЗНУ повідомлення:

<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12712#section-0>

Телефон: *(061) 289-12-88*

Інші засоби зв'язку: *0959081471 (Telegram)*

Кафедра: *кафедра української мови, II корпус ЗНУ, ауд. 237*

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Український мовний етикет» – поглибити системне уявлення студентів про етикетне мовлення українців, його різновиди, багатівікові традиції та перспективи розвою у контексті євроінтеграції та глобалізації.

Серед циклу дисциплін мовознавчого профілю цей курс покликаний розширити й поглибити знання студентів про мовленнєву системність і нормативність на мовностилістичному рівні через призму вивчення етикетних формул; прищепити знання про вікові традиції українства в царині етикету, про т. зв. народну педагогіку щодо виховання молоді в кращих етикетних традиціях предків.

Дисципліна «Український мовний етикет» дозволить розвинути практичні навички розмежування і доречність використання вербальних і невербальних засобів мовного етикету в практично актуальних для майбутніх фахівців сферах.

У переліку компонент освітньо-професійної програми підготовки магістра дисципліна «Український мовний етикет» є вибірковою і пов'язана з дисциплінами «Сучасна українська мова професійного спрямування», «Філософія», «Історія», «Етика».

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	3-й	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	8 год.	
Семінарські / Практичні / Лабораторні заняття		
Самостійна робота	82 год.	
Консультації	<i>очна консультація щосереди, кафедра української мови, II корпус ЗНУ, ауд. 237 або дистнційно в MOODLE, Telegram, телефоном 0959081471</i>	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12712#section-0	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<p>ПР 7. Усвідомлювати цілі спільної діяльності і способів їх досягнення у співпраці та взаємодії.</p> <p>ПР 10. Дотримуватися норм державної мови у спілкуванні й організації взаємодії з дітьми та іншими суб'єктами освітнього процесу в системі дошкільної освіти.</p>	<p>Методи: евристичний; дискусійного викладу; проблемна лекція; дослідницький, тренінгові вправи, мозковий штурм, case-метод.</p>	<p>Поточні контрольні заходи: підготовка індивідуального й групового наукового мініпроєкту; поточні й контрольні завдання в MOODLE;</p> <p>Підсумкові контрольні заходи: тестування в Google Forms, залік</p>
<p>ПР 17. Будувати комунікативну стратегію, тактику та техніку взаємодії з колективом закладу дошкільної освіти з урахуванням актуальних лінгвометодик; організувати спільну діяльність для обміну досвідом, впровадження в роботу наукових нарабок з метою підвищення особистісного рівня.</p> <p>ПР 18. Взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами, опираючись на різні функції комунікації (інформаційну, пізнавальну, експресивну, управлінську тощо), вдало застосовувати лінгвориторичні вміння й навички в процесі міжкультурного спілкування з різними категоріями населення.</p> <p>ПР 19. Володіти іноземними мовами та основами</p>	<p>Методи: евристичний, проблемна лекція, дослідницький, мозковий штурм. пояснювально-ілюстративний(інтерактивна лекція); тренінгові вправи.</p>	<p>Поточні контрольні заходи: навчальна мовленнєва ситуація, підготовка наукової доповіді або презентації з теми; розв'язання проблемної ситуації; підготовка індивідуального й групового наукового мініпроєкту; поточні й контрольні завдання в MOODLE.</p> <p>Поточні контрольні заходи: розв'язання проблемної ситуації; підготовка індивідуального й групового наукового мініпроєкту; поточні й контрольні завдання в MOODLE.</p> <p>Підсумкові контрольні заходи: контрольні завдання в MOODLE, тестування в Google Forms залік</p>

ділового етикету для налагоджування плідної взаємодії з іншими освітніми окретами як в Україні, так і за її межами		
--	--	--

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Засади українського мовного етикету

Тема 1. Поняття про культуру мовлення. Історія й різновиди етикету. Народна педагогіка українців – джерело мовленнєвого етикету. Мовленнєвий етикет. Формули ввічливості в системі мовного етикету українців. Різновиди мовленнєвого етикету. Функціональна типологія одиниць українського мовленнєвого етикету.

Тема 2. Семантична типологія етикетних формул. Структурна класифікація мовних етикетних одиниць. Тональність спілкування. Різновиди тональності спілкування. Сфери застосування тональності спілкування.

Тема 3. Мовний етикет в умовах диджиталізації. Специфіка спілкування за допомогою мобільних гаджетів. Інтернет-спілкування: основні риси та особливості. Електронна пошта.

Змістовий модуль 2

Складники українського мовного етикету

Тема 4. Мовні норми етикету при знайомстві ровесників, членів родини, офіційних осіб тощо. Мовностилістичні настанови під час використання етикетних формул вітання, знайомства, прощання. Етикетні мовні формули згоди, відмови, побажань. . Етикетні формули звертання в українській мові : минуле і сучасність. Сучасні вимоги до складання присяги. Етикет поховальних обрядів українців. Різновиди елементів українського антиетикету: забобони, прокльони, віщування, замовляння.

Тема 5. Телефонний мовленнєвий етикет. Комплімент Різновиди реплік: початок та закінчення розмови, уточнювальні запитання та відповіді, формули привітання, подяки, звертання, повідомлення про себе. Комплімент як різновид мовного етикету. Вимоги до складання, змісту та висловлення компліменту. Зразки компліментних етикетних формул у творах українського красного письменства та приклади їх в усній народній творчості українців.

Тема 6. Невербальні засоби спілкування. Невербальні сигнали, їх відображення в українській фразеології. Різновиди жестів. Усмішка, її різновиди. Мова тіла, жестикуляція в різних царинах професійної діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	<i>Тема 1.Поняття про культуру мовлення. Історія й різновиди етикету</i>		1	<i>1 тиждень</i>

Самостійна робота	<p><i>Тема: Поняття про культуру мовлення. Історія й різновиди етикету.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Питання для розгляду 2. Народна педагогіка українців – джерело мовленнєвого етикету. 3. Мовленнєвий етикет. Формули ввічливості в системі мовного етикету українців. 4. Різновиди мовленнєвого етикету. 5. Функційна типологія одиниць українського мовленнєвого етикету. <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE 2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE 		8	1-2 тиждень
Лекція 2	<p><i>Тема: Семантична типологія етикетних формул.</i></p>		1	1 тиждень
Самостійна робота	<p><i>Тема: Семантична типологія етикетних формул.</i></p> <p><i>Питання для розгляду</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структурна класифікація мовних етикетних одиниць. 2. Тональність спілкування. Різновиди тональності спілкування. 3. Сфери застосування тональності спілкування. <p><i>Завдання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE 2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE 		10	3 тиждень
Самостійна робота	<p><i>Тема: Мовний етикет в умовах диджиталізації.</i></p> <p><i>Питання для розгляду:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка спілкування за допомогою мобільних гаджетів. 2. Інтернет-спілкування: основні риси та особливості. 3. Електронна пошта. <p><i>Завдання</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE 2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE 		10	4-5 тиждень
Лекція 4	<p><i>Тема: Мовні норми етикету.</i></p>		1	1 тиждень
Самостійна робота	<p><i>Тема: Мовні норми етикету.</i></p> <p><i>Питання для розгляду:</i></p>		24	6-8 тиждень

	<p>1. Мовні норми етикету при знайомстві ровесників, членів родини, офіційних осіб тощо.</p> <p>2. Мовностилістичні настанови під час використання етикетних формул вітання, знайомства, прощання.</p> <p>3. Етикетні мовні формули згоди, відмови, побажань.</p> <p>4. Етикетні формули звертання в українській мові: минуле і сучасність.</p> <p>5. Сучасні вимоги до складання присяги.</p> <p>6. Етикет поховальних обрядів українців.</p> <p>7. Різновиди елементів українського антиетикету: забобони, прокльони, віщування, замовляння.</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдання</i></p> <p>1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE</p> <p>2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE</p>			
Лекція 5	<p><i>Тема: 5. Телефонний мовленнєвий етикет. Комплімент.</i></p>		1	1 тиждень
Самостійна робота	<p><i>Тема: 5. Телефонний мовленнєвий етикет. Комплімент.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Питання для розгляду</i></p> <p>1. Різновиди телефонних реплік: початок та закінчення розмови, уточнювальні запитання та відповіді, формули привітання, подяки, звертання, повідомлення про себе.</p> <p>2. Комплімент як різновид мовного етикету. Вимоги до складання, змісту та висловлення компліменту. Зразки компліментних етикетних формул у творах українського красного письменства та приклади їх в усній народній творчості українців.</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдання</i></p> <p>1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE</p> <p>2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE</p>		15	9-11 тиждень
Самостійна робота	<p><i>Тема 6. Невербальні засоби спілкування.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Питання для розгляду:</i></p> <p>1. Невербальні сигнали, їх відображення в українській фразеології.</p> <p>2. Різновиди жестів.</p> <p>3. Усмішка, її різновиди.</p> <p>4. Мова тіла, жестикуляція в різних царинах професійної діяльності.</p>		15	12-14 тиждень

	<i>Завдання</i>			
	1. Виконати завдання 1 на платформі MOODLE			
	2. Виконати завдання 2 на платформі MOODLE			

5. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання – коротке повідомлення	Питання для підготовки: пояснити типологію українських мовних етикетних формул	10 – думки викладені ґрунтовно, логічно послідовно, грамотно; 9-8 – думки викладені повно, логічно послідовно, допущені окремі незначні неточності; 7-6 – думки викладені не зовсім послідовно, допущено чимало неточностей; 5-4 – думки викладені непослідовно, допущено грубі помилки; 3-1 – матеріал викладений дуже поверхово, із порушенням логічних зв'язків, допущено чимало грубих помилок; 0 – завдання не виконане зовсім.	5
	Практичне завдання – виконання завдань, прикріплених до змістового модуля 1 (див. СЕЗН МУДЛ)	Вимоги до виконання та оформлення: завдання орієнтовані на виявлення й аналіз мовних етикетних формул у творах класичної української літератури	За кожне правильно вписане і прокоментоване речення-приклад етикетної формули студент отримує 1,5 балів.	15
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			20
2	Теоретичне завдання –	Питання для підготовки: пояснити	10 – думки викладені ґрунтовно, логічно	5

	коротке повідомлення	складники українського мовного етикету, дати його семантично-структурну характеристику	послідовно, грамотно; 9-8 – думки викладені повно, логічно послідовно, допущені окремі незначні неточності; 7-6 – думки викладені не зовсім послідовно, допущено чимало неточностей; 5-4 – думки викладені непослідовно, допущено грубі помилки; 3-1 – матеріал викладений дуже поверхово, із порушенням логічних зв'язків, допущено чимало грубих помилок; 0 – завдання не виконане зовсім.	
	Практичне завдання – виконання завдань, прикріплених до змістового модуля 2 (див. СЕЗН МУДЛ)	Вимоги до виконання та оформлення: завдання орієнтовані на виявлення й аналіз мовних етикетних формул у творах постмодерної української літератури	За кожне правильно вписане і прокоментоване речення-приклад етикетної формули студент отримує 1,5 балів.	15
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			20
3	Теоретичне завдання – коротке повідомлення	Питання для підготовки: розкрити специфіку українського мовного етикету	10 – думки викладені ґрунтовно, логічно послідовно, грамотно; 9-8 – думки викладені повно, логічно послідовно, допущені окремі незначні неточності; 7-6 – думки викладені не зовсім послідовно, допущено чимало неточностей; 5-4 – думки викладені непослідовно, допущено грубі помилки; 3-1 – матеріал викладений дуже	5

			поверхово, із порушенням логічних зв'язків, допущено чимало грубих помилок; 0 – завдання не виконане зовсім.	
	Практичне завдання – написати твір-мініатюру (див. СЕЗН МУДЛ)	Вимоги до виконання та оформлення: написати власний твір-мініатюру на вільну тему з використанням якомога більшої кількості етикетних формул.	За правильно виконане завдання студент отримує 15 балів.	15
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			20
Усього за змістові модулі контр. заходів	6			60

6. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки (див. питання до заліка в СЕЗН МУДЛ)	10 – думки викладені ґрунтовно, логічно послідовно, ґрамотно; 9-8 – думки викладені повно, логічно послідовно, допущені окремі незначні неточності; 7-6 – думки викладені не зовсім послідовно, допущено чимало неточностей; 5-4 – думки викладені непослідовно, допущено ґрубі помилки; 3-1 – матеріал викладений дуже поверхово, із порушенням логічних зв'язків, допущено чимало грубих помилок; 0 – завдання не	10

			виконане зовсім.	
	Практичні завдання	Підготувати якісну презентацію на тему використання українських мовних етикетних формул у професійній діяльності майбутнього фахівця	25- 30 слайдів ґрунтовної презентації	10
			20 – виконане у повному обсязі без помилок; 19-16 – виконане з несуттєвими неточностями (відповідно 1–3); 15-11 – виконане в повному обсязі, але із кількома суттєвими помилками; 10-6 – виконане не в повному обсязі, з суттєвими помилками; 5-3 – виконане не в повному обсязі, з великою кількістю суттєвих помилок; 2-1 – виконане частково, з великою кількістю помилок; 0 – не виконане зовсім.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

7. Рекомендована література

Основна:

1. Богдан С. Мовний етикет українців : традиції і сучасність. Київ : Рідна мова, 1998. 475 с.
2. Літературна норма і мовна практика : монографія / за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 322 с.
3. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. Львів : Сполох, 2001. 223 с.
4. Стахів, М. О. Український комунікативний етикет. Київ : Знання, 2008. 214 с.
5. Стельмакович М. Український мовленнєвий етикет. Київ : Либідь, 2001. 226 с.

Додаткова:

1. Бабич Н. Д. Основи культури мови. Львів : Світ, 1996. 368 с.
2. Бухтій М. Український мовленнєвий етикет у сфері ділового спілкування. *Таврійський вісник освіти. Науково-методичний журнал.* № 2 (18). Херсон : Айлант, 2003. С. 91–100.

3. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. У 3-х кн. Київ: Оберег, 1995.
4. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
5. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації : навч. посібн. Суми : СумДУ, 2011. 283 с.
6. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування : навч. посібн./ З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич. 4-те вид. Київ : Каравела, 2011. 351 с.
7. Мацько О. Формули ввічливості в дипломатичному листуванні. *Дивослово*. 2000. № 2. С. 14–17.
8. Миронюк О.М. Історія граматичних засобів вираження ввічливості в українській мові. *Мовознавство*. 2019. № 2. С. 55–63.
9. Плющ Н. П. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету. *Українська мова і сучасність*. Київ : НОК ВО, 1991. С. 90–98.
10. Пославська Н. Формули мовленнєвого етикету в текстах українських народних казок. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць*. 2019. № 44. С. 64–72.
11. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. *Українська мова та література*. 2001. № 37. С.1–12.
12. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Дивослово*. 1998. № 3. С. 20–21.
13. Татаревич Г. Етикет і ментальність. *Дивослово*, 1998. № 3. С. 18–20.
14. Федотова В. Поняття етикетних висловлювань. *Перекладацькі інновації: матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*, 15–16 березня 2012 року. Суми : СумДУ, 2012. С. 47–49.
15. Чак Є. Д. Будемо знайомі! *Дивослово*. 2018. № 6. С. 21–23.
16. Чак Є. Д. Віншую! Висловлюю вдячність! Будьте ласкаві! *Дивослово*. 2019. № 12. С.14–17.
17. Чернікова Л. Ф., Зубкова Л. В. Особливості мовного етикету українців (регіональний аспект). *Вопросы духовной культуры. Филологические науки*. 2021. № 14. С. 174–179.

Інформаційні ресурси:

1. АНТИЕТИКЕТ У СПІЛКУВАННІ - <https://vseosvita.ua/library/embed/0014if-c8cf.doc.html#:~:text=affectus%20–19> популярних вірувань або забобонів, які збереглися донині - <https://life.pravda.com.ua/society/2021/04/10/244513/>
2. Ведишева А. Мистецтво компліменту: Як правильно зробити та як правильно приймати? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://taslife.com.ua/blog/art-of-compliments>
3. Звідки пішли прокльони? <https://18000.com.ua/strichka-novin/tvij-kod-ukrayinski-prokloni/>
4. Козлов Н. І. Комплімент [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://psychologis.com.ua/kompliment.htm>
5. Луцак В. М. Комплімент як мовленнєвий акт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/reader/300405080>
6. Мовленнєвий етикет [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://pidru4niki.com/83359/psihologiya/movlennyeviy_etiket
7. Різновиди елементів антиетикету: забобони, прокльони, віщування, замовляння, зурочення - <https://dereksiz.org/programa-ukrayinsekij-movlennyevij-etiket.html?page=9>
8. Роль народних замовлянь у зціленні недугів - <https://slovopys.kubg.edu.ua/rol-narodnykh-zamovlian-u-ztsilenni->
9. Українська лайка. <https://liveua.in.ua/mova/ukr-laika.html>
10. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті : позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ, 2009. 240 с. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/chemerkin-s.pdf>